

REDACTIA
ARAD, STR. AULICH (ADAM)

ABONAMENTUL
Pentru Austro-Ungaria:
pe 1 an fl. 10; pe 1/2
an fl. 5; pe 1/4 de an
fl. 2.50; pe 1 lună fl. 1.

În-ții de Duminecă pe
an fl. 1.50.

Întru România și străinătate:
pe an 40 franci.

Manuscripte nu se înapoiază.

ADMINISTRAȚIA
ARAD, STR. AULICH (ADAM)

INSERȚIUNILE:
pe 1 șir garmond: prima dată
7 cr.; a doua oară 6 cr.
a treia oară 4 cr. și timbru
de 30 cr. de fiecare publi-
cațiune.

Atât abonamentele cât și
inserțiunile sunt a se plăti
înainte.

Scrisori nefrancate nu se
primesc.

TRIBUNA POPORULUI

Primejdia mare.

(I) Intre Unguri e fierbere mare. Stăpânirea vrea să schimbe legile privitoare la curțile cu jurați. Vrea întâiu de toate, ca de aci încolo procesele pornite pentru vătămarea de onoare să nu mai fie judecate la curțile cu jurați, ci numai de judecătorii tribunalelor. Ear' cât despre curțile cu jurați, un paragraf al legii ce se propune țintește ca acolo, unde ministrul crede de cuviință, să se suspende curtea cu jurați și ori-ce proces să se judece singur numai de judecătorii numiți de ministru.

Aproape toate foile ungurești, ba chiar scriitorii de al stăpânirii, s'au spăriat tare, spunând că dacă s'ar intrupa acest gând al guvernului, libertății de presă i-s'ar aduce o mare știrbire.

Dacă e vorba să ne rostim și noi, apoi puțin ne pasă că vom fi judecați la curțile cu jurați ori la tribunal. Soartea noastră, după-cum dovedesc atâtea fapte din trecut, este aceeași: osândirea! Pentru că o singură curte cu jurați, cea din Sibiu, a avut curagiul să nu se supună poruncii ministrului, să nu osândească pe scriitorii români George Barițiu și Ioan Slavici, și ș'aceasta a fost desființată (în 1885), ca d'aci încolo cu toții să facem cunoștință cu dreptatea elujenilor, unde un singur Român n'a scăpat fără robie. Ba s'a întâmplat și aceea, că un Român din Dej, care a pîrît pe un Ungur pentru vătămarea de onoare, a fost dînsul osândit la purtarea cheltuelilor, peste 300 fl.

Încă odată deci: ne este tot una, fie că vom fi duși la Curțile cu jurați, fie numai înaintea tribunalelor ungurești.

Ba, într'o privință pentru noi ar fi bine ca guvernul să răzască în Dietă cu legea care dă ministrului dreptul să suspende, unde crede de cuviință, curtea cu jurați.

Eată de ce.

Până aci în fața Curții Imperătești și a străinătății, guvernele ungurești când li-se spunea că prea sînt nemiloase cu naționalitățile se desvinovăteau zicînd: noi legi avem!

Ear' legea privitoare la curțile cu jurați are ceva frumos într'însa: judecă cetățeni pe cetățeni... Se înțelege, străinătatea nu știa, că la Cluj judecă Ungur pe Român, la Budapesta Ungur pe Slovac, la Seghedin Ungur pe Serb...

Și pretutindeni procurorul ti arăta pe Români, Serbi și Slovaci ca dușmani ai Ungurilor. Tot așa scriau și foile ungurești.

De judecată dreaptă unde putea să fie astfel vorba?!..

De aci încolo stăpânitorii nu vor mai avea deci haina frumoasă în care să se îmbrace când vor să prigonească, ear' noi vom putea să strigăm că eată, nu le-a fost destul că ne-au judecat totdeauna curți cu jurați ungurești, dar' pentru a lovi în noi mai tare, mai repede — căci la curțile cu jurați adesea lucrurile se cam lungesc — desființează chiar și aceste curți cu jurați.

Ear' că întreagă această schimbare se face mai ales pentru a lovi în noi, nu se rușinează a o mărturisii.

Astfel, Csemegi Károly, fost președinte la Curie, ovreu de naștere, dar' cu mare nume între Unguri, întrebă asupra schimbării pe care o plănuște guvernul, a zis redactorului dela „Magyar Hirlap“ (nrul dela 21 e.) următoarele:

„Din pricina stării de lucruri dintre naționalități, trebuie a i-se da guvernului puțința să suspende curțile cu jurați.

Ungurilor din opoziție însă le e teamă că guvernul va face acest lucru pentru a lovi, când ti vine la socoteală, și întrînșii.

De aceea sbeară cât ti ține plămâni...

Astfel kossuthistul Polónyi zice:

„De bună seamă guvernul ne va spune în Dietă, că numai pentru naționalități aduce aceste legi aspre“.

Să le aducă. Pentru noi mai rău nu poate fi, căci față de noi curțile cu jurați și așa au fost ca pe vreme de statariu...

Ceea-ce ne pare rău este numai, că noi stăm pe loc și nu ne pregătim să arătăm străinătății această mai nouă umeltire a guvernului unguresc.

La noi, cei cari se socot nu numai „conducători“, dar' și judecători, cei dela Sibiu, n'au acum alte lucruri mai cuminte de făcut, ci desgroapă povești, pentru a arăta că între Români sînt „vînzători“, și încă bărbații cari mai mult au lucrat, pentru-ca în stăpânire groază să băgăm, ear' în afară nume bun să ne meargă!

Cei dela Sibiu de luni de zile se ceartă într'una... Ieri spuneau, că trebuie să ne strîngem rîndurile și azi cer restignirea... nu a dușmanilor, ci restignirea fraților!...

Sînt luni de zile, de când au făcut vuiet cu un protest cătră străinătate. Unde e?

Rîndurile se strîng numai în jurul unui steag, ce pornește la luptă.

Ridicat-au de un an încoace cei dela Sibiu acest steag, și noi de p'aci, pe cari ne ocăresc într'una, datu-ne-am îndărăt dela vre-o luptă voinicască națională?

Se vede că e un făcut: să ne certăm între noi, când stăpânirea își bate mai ales capul a năsecii arme în po-triva noastră.

Primejdia cea mare aceasta este.

Crisa ministerială în România, provocată prin demisiile d-lor G. Cantacuzino și C. Stoicescu, nu s'a rezolvat încă.

O parte a membrilor partidului cer ca să vină la putere dl D. Sturdza.

D. Aurelian, actualul primministru, caută acum să ajungă la o înțelegere cu cei cari cer revenirea la putere a dlui D. Sturdza.

În legături cu această știre ni-se mai scrie, că Marți seara dl D. Sturdza, șeful partidului liberal, a avut o audiență de două ore la Regele.

Alt proces mare.

Se vede că stăpânirea și-a pus gând să nu lase nici o comună românească fără bărbați, cari să nu știe mai de aproape ce însemnează „dreptatea ungurească“. Pentru-că abia s'a sfîrșit cu procesul Soborșinenilor, și eată, în curînd vor fi chemați la judecată Români din comuna fruntașă Curticiu, tot în comitatul Aradului.

În ziua de 9 Maiu 1896, când căți-va „patrioți“, între cari și feciorul protopopului din Arad, cunoscutul Sever Bocșan, au făcut paradă milenară, umblînd cu musică pe stradă, ca zănaticii, Români curticeni au strigat adevă și ei: „Trăiască nația românească!“...

Faptul acesta a fost apoi socotit ca mare călcare de lege și astfel s'a pornit cercetare în contra bravilor Români: Cornel Mladin, comerciant, Dumitru Palco, Pavel Hodgean, George Bătanianu, Florea Bulboacă, Traian Dan, Ioan Urs, Mitru Andeu, Ioan Haiduc, Teodor Mot și Nicolae Munteanu, economi.

Ei sînt învinuiți, că au îndemnat la ură contra Ungurilor și la rescoală contra patriei.

Doi dintre cei învinuiți au fost ținuți vreme îndelungată și în temniță. Eată de ce: unul dintre martori, Românul Sever Bocșan a spus judecătorului de instrucție că D. Palco ar fi umblat din casă în casă și ar fi îndemnat pe Români să omoare pe învățătorul ungur Moravek Elemér, care a fost vorbitorul cetei „patriotice“. Sever Bocșan zisese, că a auzit acest lucru dela Ujóra Sándor și Hollt József. Aceștia au tăgăduit însă că ar fi spus ceva lui Sever Bocșan și numai astfel cei doi acușați au scăpat din temniță.

Procesul se va desbate curînd înaintea tribunalului din Arad. Ca martori vor fi o mulțime. Apărător al împriecinătorilor va fi dl Dr. Ioan Suciu, avocat în Arad.

Prigoniți într'una!...

Ne sînt cunoscute tuturora suferințele îndurate de martirii noștri dela intentarea procesului Memorandului și până la eliberarea lor din Vaț și Seghedin. Știm de câte-ori au fost ascultați oare întregi la judele instructor, știm cum au fost ținuți preste 2 săptămâni pe banca acușătorilor în Golgota ungurească, unde li-s'a dietat cea mai aspră pedeapsă, fiindcă și-au permis a se plînge la capul încoronat al țerii lor de fără-de-legile usurpatorilor puterii din stat, și cunoaștem în cele din urmă modul barbar, cum prin putere jendarmerească prinși au fost din mijlocul familiilor lor și țirți în temnițele din Seghedin și Vaț, unde li-s'a aplicat cel mai aspru tratament, poate mai aspru decât omoritorilor și furilor ordinari, și de unde numai grația Maiestății Sale i-a eliberat.

Ca cupa suferințelor să-și capete vîrfurile, procuratura reg. supremă din Cluj, prin decisul dto 2 Martie n. Nr. 1003, ex 1897 k. u. ordonă, ca cei patru sprezece martiri să solvească în termen de 15 zile și pe lângă urmările execuțiunii suma de 2203 fl 75 cr. spese, ce s'au făcut cu pertractarea procesului Memorandului, între cari și sumele pretinse de ziarele jidano-maghiare, în cari judecați au fost a publica sentința și cari nu s'au sfiit a pretinde pentru publicare sume până aproape de 600 fl.

Pe lângă această sumă, părinteasca procuratură a dispus, ca tot martirii să supoarte și spesele avute până la închisoare, între cari și ale jendarmilor, cari i-au însoțit. Aceste spese variază între suma de fl. 50—100, după depărtarea dela temniță. Motivele aduse de martiri cu grafierea maiestatică, cu suspendarea lor din posturi etc. au fost nesocotite. Încât am putut afla, martirii, fără a mai aștepta execuția, au acoperit spesele de fl. 2203.75, din un împrumut contras spre acest scop, rămînînd se mai solvească fie-care spesele de transportare. Cu adevărat lume turcească în această patrie a „libertăților!“

Bunătățile puterii...

Pe lângă mărire și cinste, puterea în Țeara-Ungurească mai aduce și pensie grasă.

Astfel din socotelile revizuite deja de Inalta Curte de Compturi, reiese că foștii ministri Wekerle, Szilágyi și Eötvös Loránd au o pensie anuală de... 8000 fl., Lukács Béla are 4000 fl. Ear' fostul secretar de stat Pulszky Agost are pensie de 4080, ear' tatăl seu, Pulszky Ferencz, 5000 fl. pensie.

Foștii fișpani Sándor Béla are 3700, Radó Kálmán 3200 fl., ear' Iekéffalussy Lajos, consilier ministerial, boierește acum avînd o pensie de 5000 fl.

Și toți aceștia sînt și pe la bănci, prin diferite consilii administrative, pe la căile ferate, în sfîrșit, pretutindeni pe unde trebuie a se „onora“

bărbații cari au adus în chip „desinteresat“ servicii țerii lor.

Și se mai zică cineva că în Ungaria nu este... traiu!

Din Dieta maghiară.

— Ședința dela 24 Martie. —

Ca cele mai multe, — și această ședință a „părinților patriei“ trecută era să fie între cele mai sterpe în isprăvile lor pentru binele și fericirea biete țeri monopolizate de favoriții de azi ai sorții. Două voci însă, una a deputatului *Molnár János* și alta a lui *Várossy Gyula*, au ridicat-o puțintel din rândul nimicieniei.

Cel dintăiu a interpelat pe ministrul de interne în două chestii privitoare la două cazuri de natură politică-bisericească; ear' al doilea în afacerea contelui *Andrassy Géza*, a interpelat pe ministrul-president *Bánffy*, care a publicat un comunicat în „*Budapesti Tudósító*“ în chestia „incompatibilității“, cerându-i socoteală ministrului-president pentru declarațiunea făcută în numita foaie ungurească. Dl *Bánffy* s'a arătat „voinic“ și a răspuns de asta-dată cu mult curaj la interpelația ce i-s'a făcut în cauză.

Celelalte chestii, cari au premers în ședința acestor interpelațiuni, au fost niște proiecte de lege, cari s'au primit fără multă discuție din partea reprezentanților „națiunii“.

„Pogány temetés“

(inmormântare păgână).

În ședința din 12/24 l. c. a dietei maghiare, deputatul partidului catolic-poporal *Molnár János* a făcut ministrului ung. de interne o interpelație într-o chestie foarte caracteristică.

Era vorba de un revoltător abus, comis de un matriculant de stat. — În comuna *Kuttin* din comitatul *Neutra* murise adecă o copilă de 3 ani în urma unei boale de difterie. Mama răposatei s'a dus îndată la matriculantul *Gellér Győző* din comună, ca să-i vestească cazul morții. Biata mamă însă a pățit-o de tot rău. Trufașul matriculant a început să o injure cu cuvintele cele mai dure zicându-i: cum cutează ea să păzească în casa lui atunci, când copilă ei a murit într-o boală atât de lipicioasă? În urmă a scos-o din casă ca pe o netrebnică

Strengării de pe Cynthus.

Departa în zarea culmii
Pe Cynthus, pe sub ulmii
Ce dorm pe la cascade,
Din umed fapt de zori
Întins'au lanț de hori
O gloată de Oreade.

Și rid în joc și cântă
Și 'n tropote frământă
Pământul ud de rouă,
Și tot mai mult s'aprinde —
Ear' ulmii stau privind
Minunea asta nouă.

Ici una cu vestmântul
Săltat pe pulpi; ear' vîntul
Desleagă colo zîni
Frumosul brtu cu flori,
Dincoace-omoritori
Răsar din umbră sîni.

Ce zîmbete șirete,
Și ochi aprinși, și plete
Lăsate 'n vînt plutirii!
Cum plouă roșii foi
Pe umerii lor goi
Din plete trandafirii.

nu i-a dat nici chiar cartea de moarte și a oprit ca mica reposită să fie inmormântată după prescripțiile bisericești, ci a fost predată pământului în mod păgănesc.

Deputatul interpelant întreabă pe ministrul: Are el de gând să dispună pedepsirea după-cum trebuie pe slujbașii sei, cari voese să introducă în Ungaria inmormântarea păgână?

Interpelația i-s'a predat ministrului, care va trebui să răspundă într-una din ședințele dietei.

Nu știm, cum va suna răspunsul ministrului și ce va face *Măria Sa* pentru lecuirea acestui mare rău. Vedem însă, că prin legile păgâne ale guvernului unguresc lucrurile au ajuns deja foarte departe, și ele încep acuma să se răsbune mai întăiu tocmai asupra patrioților.

D'ale alegerilor sinodale.

Taica *Moise* a trebuit să-și dea în petec. Dovadă următoarea „circulară“ dată către preoți, circulară care ar face admirabilă cronică în vre-o foaie umoristică.

Vorba e însă că taica *Moise*, protopopul *Aradului*, nu se mărginește numai să scrie asemenea piese umoristice, ci știm din trecut cum „manevrează“ pentru a „înmulți“ voturile fiului seu *Sever*, cel care joacă un rol atât de trist în procesul pornit împotriva *Românilor* din *Curticium*. Numai prin „înmulțirea“ voturilor — ori mai bine: falsificarea protocoalelor — *Sever* a intrat în *Sinod*, unde înse nici până în ziua de azi n'a fost verificat.

Eată acum circularul prin care protopopul *Moise* își recomandă pe fiul și pe ginerele seu :

Ad 139)897.

Rev. Domn paroch rom. gr. or.

În

Cuget, ca Ți sa comunicat — și îl ai la mana circularul arhieresc N. 908. și anesul lui, — despre alegerile — de deputați preotiesei și lumeni — pe periodul 1897—1898—1899. pentru *Sinodul* eparchiei *Aradului*, pentru-ca de aici sa espedat — eu 3 dile mainainte.

Am dara acum o santa și sincera dăruință: ați recomanda și lega de anima și conștiința :

1.) Se observi terminul de 13/25 Martie. 10 ore a. m. de a Te prezenta aici punctual; și inca se vini deadreptul la cancelaria mea — pentru prealabila consultare; pentru-ca apare a fi între noi divergența și malconțința!

2.) Se cauti si se cautati cu toții a alege în 16/28 Martie a. c. barbati demni de recunoștința și multiemita ulterioara a ale-

gatorilor, — prin manifestatiunile lor de propiurea și eluptarea intereselor de ameliorarea stării și vădiei preotimei! — Atari barbati daca, voim aflam între aceia, cari sunt de aproape inrudiți cu unii membrii din clerul administrativ. — Eu pentru acest tract recomand pe *Drndul Sept. Sever Bocșan* și pe judele reg. *Vas. Paguba*.

Nu ar ar fi la loc o scuza ulterioara a fratelui tale, când ai afirma de promisiune unui alt individ, — și asa Te ai declara de consecvent; pentru-ca promisiunile — numai celea morali au se se observe! — Altecum nu Te preocup! Dar eu nu ved cu scop, se alegeți de acei oameni, cari usior se demit a se decide, și se ved dispuși a blama preotimea de mir; și a cauta mediuloze a o compromite, se u pre cei recomandati de asemenea oameni!

3.) Nu ar fi nici just, nici uman, nici moral și nici cu scop, ca se ve desbinați de catre acel conducătorul administrativ al tractului, care — le a demonstrat prin fapte — totdeuna iubirea de preoți și popor și în general și în parte! Ar fi un semn trist cand ati da resunet ingierintilor altora în afacerile electorali; de aci colucurarea noastră se fie serioasa și categorica, pentru-ca preotul și poporul sunt doue categorii legate una de alta — prin legaturile de subsistinta și esistența — întru promovarea intereselor comune ale pacii bisericești și a concordiei noastre interne, și întru apararea caracterului preotiesei!

Ar fi o taxare de indiferentism și apathia, cand ati abandona terenul și ati concede unui antagonist van și ambitios — pe motive de gradatiune, de unde se Te pōta și mai usior a Te sechina, vaxa și neindreptatii, — și ati submina reputatiunea!

Ți notife acestea în deplina încredere și confidinta, pentru-ca nici cand nam avut mai mare trebuința de barbati resoluti și devotati cauzelor noastre — ca și acum în actuala situatiune, cand constatam ca între noi sau obrudat — nesinceritatea, neseriositatea și patiunea de partid distrugatoriu! — Ar fi o ironia, cand antagonistul preotimei sar inaltia pe încrederea preotimei!?

Sum de 73 ani. — Miar sta reu se nu graiesc adevurul! — Poftese se me întielegi și se me întielegeti!

Ți concred, și vi concred cauza dara, bunatatei animii și a conștientiei, și recomandandu-vi taria de caracter, — în expresiuni, manifestatiuni — și în actiuni pentru virtutea romana — prin învingerea și triumf demonstrativ! Dar morali!

Am remas, în *Arad* la 3/15 Martie 1897

de bene-voitoriul protopop

Bocșan Moise.

N o t a

Domnul adresat din intru se caute a veni dea dreptul la mine în 13/25. Martie a. c. și se nu pregete a invita și pe alti confrati din giurul seu, ca nu cumva se ne copleșiasca alții cu preparatiunile lor eterogene.

a notat fratele protopop

Bocșan Moise.

Ne place însă a crede, că preoții cel mult vor fi ris și ei una de prosa

„fratelui“ *Moise* și punând „circulară“ ad-acta, vor vota cu toții nu pe cei recomandați de Taica *Moise*, ci pe d-nii *Dr. G. Vuia* și *Romul Ciorogariu*, a căror candidatură o susțin toți fruntașii din protopopiatul *Aradului*.

În cercul *Siriei*, după-cum ni-se scrie, singurii candidați sunt dl *advocat Aurel Suciu* și *Iuliu Groșorean*.

În cercul *Giulei*, la alegerea pentru un membru din cler la *Sinod*, a reușit ieri dl *V. Mangra*, cu o covârșitoare majoritate.

Din Boița.

Introducere de paroch. — Scandalul Jidanilor. — Renegatul „*Solgya Miklos*“.

Duminecă în 21 l. c. a fost introdus în parochia din *Boița* (lângă *Turnu-Roșu*) nou chirotonitul capelan *Ioan Druhora*.

Serviciul divin a fost celebrat de 3 preoți sub condacerea protopresbiterului tractual, ear' cântările liturgice au fost executate cu cea mai mare acurateță de 12 coriști ai seminarului „*Andreian*“ instruați de valorosul nostru profesor *G. Dima*.

E timpul suprem, ca să ne scăpăm odată de acele lipitoare, cari au emigrat în comună, de când s'a început pregătirea căii ferate pe aici.

Aceste lipitoare sînt *Jidani*. Numărul lor e astăzi aproape 300. Cutezanța și obrăznicia lor a mers așa de departe, încât în preseara de 21 Martie, unul dintre ei a împușcat în două rinduri asupra mai multor fruntași din comună.

A fost însă îndrumat la ordine, cum se și cade unui „perciunat“.

Al doilea rău, de care ar trebui să ne scăpăm, e învățătorul renegat „*Solgya Miklos*“.

Acest fiu nevrednic al neamului seu, convins de strimtorirea în care se află școalele noastre, în mod demonstrativ evită a sta de vorbă cu autoritățile superioare bisericești, ci mai virtos se adresează către forurile civile denunțând și ținând în curent pe inimicii școalelor noastre confessionale cu toate afacerile ce se întimplă în școală.

Credem însă, că nouchirotonitul capelan, în conțelegere cu comitetul parochial, va lua măsurile necesare față de acest „denunțant“ și va scăpa școala de el, trimițându-l la *Cluj* să curețe ghetetele colegului seu *Moldovan Gergely*.

Boițanul.

Nou hohot se pornește,
Rid ulmii nebunește
Nevrînd nici să-ți audă,
Și rid din mii de guri
Vezînd ce strămbături
Fac Satirii de ciudă.

În loc ca să-ți impace
Pe Satiri, răs-ți face
Mai răi, și încep să fiarbă
Și sar cu pas de țap
Cu pumnii-și dau în cap
Trăntindu-se prin iarbă.

La urmă însă, eată
Rid Satirii de-odată:
Rid ulmii căci găsiră
Pe Satiri caraghioși,
Rid Satirii voioși
De ulmi că 'neburiră.

Și acolo 'n zarea culmii
Și Satirii și ulmii
Cu risul lor urmară
Mai știu eu cât și cum —
Dar cred că rid și acum
Și-or ride și la vară.

G. Coșbuc.

Ear' ele rid mai tare;
Și tot mai cu mirare
Pletoși ulmi s'apleacă
Cu ochi aprinși și mari:
Răsunetele rari
În piept acum le seacă.

Și-un ulm, părîndu-i poate
De ris acestea toate,
Dă hohote, nebunul.
Toți ulmii-acum rideau,
De ris se sguđuiau —
Trei-zeci rideau ca unul.

De spaimă zăpăcite
S'asvărî deslănțuite
Și caută prin zare
Copilele-adăpost.
Ce nostim a mai fost!
Iar' ulmii rid mai tare.

Din rîpi acum grămadă
Ies Satirii să vadă
Ce hohote răsună
Pe culme, și curînd
Vin roiuri întrebînd,
Și tot mai mulți s'adună.

În vremea aceea.

În vremea—aceea— au fost nerozi,
În vremea—aceea— au fost voivozi,
Cu steme mîndre luminoase;
Și dame tinere, frumoase,
A fost și vînt, a fost și ploae,
A fost și pace și răsboae,
Și cavaleri forte isteți
Cum astăzi poate nu vedeți;

În vremea—aceea— au fost și pagi
Cu trandafirii roși în obaji,
Cu haine-n aur și-n atlazuri
Numai mîndrie, numai nazuri;
Au fost și case și palate,
Și avuții nenumărate,
Și glorie și lingușire,
Și îngîmfare și mîrire;

Din aste vremuri de departe
N'a mai rămas decât... o carte.

D. Teleor.

Starea morală a Ungurilor.

Biblia ne spune, că, după-ce în Sodoma și Gomora păcatele și fără-legele oamenilor prea s'au adunat multe, Dumnezeu pentru a face judecată dreaptă și grabnică, a prăpădit cu foc și pucioasă amândouă cele două cetăți...

Dacă s'ar mai face ș'acum minuni pe vremea de demult, fără îndoială că mulți Unguri ar trebui să se arde, pentru-că după însăși a lor mărturisire, azi întreaga viața ungurească este cu desăvârșire destrăbălata și căzută în cele mai negre păcate.

Astfel, despre viața politică, contele Apponyi, unul din lucefării ungurismului, cu prilejul unui ospăț dat la 22 c., în cinstea fruntașului ungur Horánszky, a zis:

„Asupra sorții națiunii azi nu veștiaza națiunea, ci sântem puși la bunul și răul al stăpânirii care ne cărmuiește prin solgăbirae și flșpani. Simțul de omenie și milă, precum și dreptatea, au încetat de mult, ear' în locul lor s'au instăpănit selbătăcia, puterea pumnului și mai presus de toate, nesătuia fără măsură și ticăloșia omenească cea mai neînchipuită. Astfel politicește nu se poate duce spre înflorire decât cel mult un neșgoț cu sclavi, ear' încât despre viața morală, ea a ajuns o grămadă de gunoiu. Trebuie să ne reculegem, căci altfel se nimicesc legile, libertatea, iubirea de patrie și bunăstarea...

Un alt lucefăr al Ungurilor, vestitul conte Károlyi Sándor a zis:

„Trecem prin vremurile cele mai primordiale și cele mai triste...

Ear' preotul Hock, deputat în Dieta și el, a zis, la același ospăț:

„Cu cât vei căuta mai adânc în viața ungurească, cu atât vei da peste omol mai gros.

Ear' mai zilele trecute vicișpanul din Arad, dl Szathmáry, a scris către ministru plin de groază, vézând sta-

rea de ticăloșie a multor Unguri cari din creștini ce erau se fac acum... nazarineni:

„Nu mă pot opri — scrie vicișpanul — să nu-mi arăt îngrijorarea ce mă cuprinde când bag de seamă că această lege — care dă drept oamenilor de a se lăpăda de ori-ce creștină creștinească — pentru oameni cu mai puțină carte este o armă cu două tălșuri, prin care se nimicește pe sine și întreg neamul.

Legile acelea însă cine le-a făcut? Nu oare Ungurii... cu carte, cei din Dieta?!

Ba da.

Și nu le-am spus noi toți se le lase, că vor strica prin ele?

Nu ne-au ascultat însă.

Ovreei i-au împins înainte și acum eată, un vicișpan cere ministrului să ia măsuri și să oprească ceea-ce legea îngăduie.

În același timp la Budapesta zilnic se judecă procese de cele mari, din cari se dovedește că de un șir de ani bande de ovrei, cu legături în toată țeara, au jefuit cu mii de fiorini pe creștini a căror bună credință au înșelat-o.

Judecata în procesul ovreului Wassermann, ear' mai în urmă maghiarisat în... Csajághy doar' abea ieri s'a adus...

În același timp la H. M. Vászrhely ies la iveală omoruri peste omoruri, încât te îngrozești.

Eată icoana vieții ungurești, eată cum stăpânitorii acestei nefericite țeri intră în a doua mie de ani a vieții lor naționale.

De nenorociți de acestia să ne temem?

Moravurile unor astfel de oameni să covrșească pe ale noastre, cari de mii de ani am păstrat virtuțile strămoșești, cari dacă avem slăbiciuni apoi întâia și cea mai mare e că prea ne lăsăm dripți până și de niște stricați!

Stăpânii veacului.

Strămoșii nostri tari în credință. — Religiuinea creștină. — Zola. — Acum stăpânesc . . . banii! — Banii te pierd, credința creștinească te mântue!

Incepem cu filosofia străbunilor nostri din vremurile când încă erau păgâni. Unul dintre ei, marele orator Cicero zice:

„Nici un popor nu este atât de îndărătnic și atât de sălbatic ca să nu știe că trebuie să aibă Dumnezeu“.

Ear' scriitorul grecesc Plutarch, asemenea păgân, scrie:

„Veți găsi popoare fără case, fără locuri de jocuri, fără legi, fără bani, fără scrisoare; dar' un popor fără Dumnezeu, fără rugăciuni, fără ceremonii religioase, fără jertfe (religioase) nu a existat nici-odată“.

Așa vorbeau păgânii odinioară.

A venit apoi Christos și a dumerit lumea cu adevărata cunoștință despre Dumnezeu și morală.

Filosofia mai nouă a început iarăși a se îndoi.

Căpetenia filosofilor mai noi, neamțul Kant avea în veacul trecut nedumeriri față de dogmele bisericesti, dar' religiuinea creștină e de lipsă, zicea dânsul, pentru popor, căci fără ea poporul se înselbătăcește; nu se poate susține ordinea socială, cumpăna între oameni, și toate statele s'ar prăbuși în răsvărire.

Morală creștinească e atât de hotărâtă și sfântă, în cât nimeni până în ziua de astăzi nu s'a găsit, nici chiar cei mai mari dușmani ai creștinismului, ca să-i poată zice împotriva, ci și necredincioșii în cele dumnezeiești se închină înaintea ei, cum o arată pilda filosofului Kant.

În zilele noastre trăește un mare scriitor francez, Zola, care și-a luat de țintă a arăta prin scrierile sale imbecilitatea firei omenești. Descrie într'un mod măestrit întâmplări din cari se reoglindează dobitocia firei omenești. Anume într'o carte numită „Pământul“, scrie grozăveniile cum își omoară fii pe părinți chiar, pentru moștenirea unui petec de pământ.

Lumea morală i-a luat în nume de rău că desvăște atâtea grozăvenii de fapte criminale, căci omul de omenie și astăzi cugetă ca și legiuitorii vechi, cari ca păgâni, numai din simț omeneșc, ziceau că: pentru ucigași de părinți nu aducem legi, căci nu ne închipuim o fire omenească atât de diabolică, în cât să-și ucidă pe părinții sei.

Sunt numai povești plâsmuite în capul selintit a lui Zola, ziceau oamenii, de unde

să iasă din suflet omenesc atâtea spurcăciune?...

Acum poftescă acei moralști la H.-M.-Vászrhely.

Din procesul ce se desbate se poate convinge, că da, sânt fi cari își ucid mamele și mame cari își ucid fii; de ucidere de frați și soți în căsătorie nici nu mai vorbim, căci aceste crime în H.-M.-Vászrhely nu mai uimesc pe nimeni.

Societatea de astăzi, așa numită modernă, e dar' mai rea decât și-o puteau închipui păgânii. Și prevederile lui Zola s'au adeverit de întemeiate. Omul a ajuns a se desbrăca de bunul simț omeneșc ca și nici când mai înainte, de când există lumea. Până aici este el în drept, se înțelege, însă el încă rămâne la atâtea, că omul e dobitoc, și ar vrea numai să-l moralizeze prin arătarea faptelor sale, dar' nu o recunoaște că din lipsa simțului religios s'a îndobitocit omul și iarăși numai prin desvoltarea simțului religios se poate nobilita.

A fost o vreme, când un rege francez își bătea pieptul zicând: „Statul sunt eu“.

Revoluția franceză a retezat capetele încoronate cari cutezaseră să o declare că: statul sântem noi...

A venit însă acum banul, care n'are lege și zice: Statul sunt eu. Că eu aleg Dieta, eu pun și depun guverne, celelalte le știți!...

Și banul ajuns odată de scop în societate, ce face? Căutați procesele din satele voastre și veți găsi că cea mai mare parte sânt urzite de ban. El face de ajuns frații între sine dușmani de moarte, el face omorurile, până la îndobitocirea firei omenești din H.-M.-Vászrhely, căci banul n'are margini, nu se oprește la morală ci zdrobește tot ce-i cade în cale ca și un uragan.

Legiuitorii de astăzi, zic: Nu ne trebuie morală popilor. Vom susține noi morală în popor cu banul, cu legi și cu școli bune. Îl vom învăța noi cum să câștige banul trebuincios pentru traiu bun și cum să fie om de omenie, căci oameni de omenie ne trebuie și nu bigoți. Să facă numai tot omul bine, o poate asta face și fără poruncile moralei creștine. Eată și păgânii au alcătuit state și au susținut morală numai prin legi bune, fără morală lui Christos. Adevărat că cu legi bune poți susține ordinea socială și prin școli bune poți desvolta simțul omeneșc, pe cum dovedesc legiuitorii vechi cari zic: nici lege nu aduc pentru ucigașul de părinți.

Dar' numai până la un grad. Anume până acolo unde ti merge bine. Însă din clipa ce ti vin nevoi peste cap, foamea cu toate mizeriile ei, și colo vede selipind banul, dacă nu e frica lui Dumnezeu la mijloc, conștiința că are să dee seamă cu

Poesii populare.

(De pe Crișul repede.)

Ce negură-i pe măgură?
Dar' zeu aea nu-i negură,
Ci-i badea cu gubă sură,
Cere dela mine gură.
Dar' eu gură nu-i voui da,
Până nu m'a săruta
Că gura mea-i fontălită
Cu fontușu Clujului,
Pe seama drăguțului.

Frunză verde struguraș
Badea meu ti dus d'acas,
La tirgu din Teliograd
După pânză și bumbac.
După un secul de mătasă
Să-i cos o cămașă-aleasă.
Dar d'acolo mi-o trimis
Două fire de săcară
Ca să-l las, că el se nsoară;
Și eu napoi i-am trimis
Două fire de ovės
Să se nsoare sălătos.
Și el eară mi-o trimis
Două fire de alun

Să mă duc ca să-l cunun.
Măicuța din graiu grăia:
„Fată, fetișoara mea!
Dar tu cum li-i cununa
Pân' acum și-o fost drăguț
Cum să-ți fie el finuț“...
Fetița din graiu grăia:
„Măicuță, iubita mea,
Eu maică l'oi cununa
Că n'el înima-o crepa
Când și-a vedea drăguța“.

Culese de Iosif Tripou.

(Din jurul Lugojului.)

Frunză verde, nu știu ce,
Naltă-i mândra și subțire
Făcută să-mi placă mie.

Când treci bade p'angă noi
Pune-ți clopote pe boi
Să te-aud eu din rășboi.
Înșiră-le pe mătasă
Să te-aud eu și din casă;
Înșiră-le pe fuior
Să te-aud eu din ocol.

*

Mândră, mândruța mea
Asară trecui călare
P'angă poarta dumitale
Și-auzii pe maică-ta
Blăstēmându-mă pe mine,
Suduindu-te pe tine,
Să te lași mândră de mine.

Dragă mândruța mea
Dacă-i capetu așa,
Spune-i tu la maică-ta
C'atunci noi ne vom lăsa

Când ea a număra
Penele după doi cucii,
Earba după nouă lunci
Părul după patru junci,
Frunzele după un hotar
Și pēru după al meu cal.
Și când ea a sēmēna
Strat de mac în vîrf de ac
Și-atunci ne-om avea cu drag.
Și să ved că macu crește,
De lăsat nu trag nădejde.

Culese de Ioan Furdianu (Ioniță).

CHIUITURI.

(Din Lecușești, Bănat.)

Te cunosc mândră, cunosc,
Pe mersul picioarelor
Pe purtatul poalelor;
Le porți albe și curate
Mulți feciori bagi în păcate.
Astăzi, mîne și poimîne
Mă bagi mândră și pe mine

Astai nana, „Leucușana“
Țucu-i ochii și sprânceana...
Și i-au pus nume Mărie
Ca se-mi fie dragă mie,
Și i-au pus nume Măriuță
Se-mi fie mie mândruță

Făgetu geaba-i sat mare
Nici pic de dragoste n'are,
Leucușeșciu-i mititel
Nu ncape dragostea n'el.

Culese de I. Furdianu.

sufletul pentru faptele sale înaintea judecătorului vecinic, se desbaeră simțurile omeniei, și se întinde la ban și viață străină. Așa e omul, dacă el este lăsat să-și fie judecătorul seu propriu, atunci, după firea sa își zice: întăiu sunt eu apoi vine altul.

Eată așa se desbracă omul de simțul omenesc dacă li lipsește conștiința, că eu atâta nu s'a sfârșit ci va avè să de seamă cu sufletul acolo unde se începe vecinica pedeapsă.

Am văzut noi oameni increzuți, cari ziceau că „ce-mi este mie Dumnezeu, nu-l vèd, nu-mi dă el nimic, dacă eu câștig, am ce mânca ear' dacă nu, atunci mor de foame“.

Și am văzut oameni, cari întreaga lor viață au scris în contra lui Dumnezeu.

Au avut însă această convingere numai până au fost tari și mari.

Ear' când le-a bătut ceasul sfârșitului și și-au văzut nimicnicia, toți au trimis după preot să-și spovedească rătăcirile și să ceară iertare.

Sufletul când se apropie de Dumnezeu întotdeauna se întoarce.

Curat, ca lumina soarelui, istoria ne dovedește, că morala chibzuinței omenești nu e destulă, ea poate pe o vreme oarecare de bună stare și la oameni mai avântați în cultură să susțină cumpena sufletului; ei, dar' mulțimea e miseră și poartă greuminte sufletesti și cultură nu are, decade cu incetul fără un razim supranatural.

Pe această imoralitate omenească nu se poate să rămână dar' soartea popoarelor căci sub ea mulțimea ar deveni bestială și numai cei îndestulați ar rămânea morali.

Peste aceasta chibzuință a binelui și răului trebuie să se reverse soarele moralei creștine.

Ea li dă strălucirea ce străbate până în adâncul inimii, de unde înalță sufletele la vecinica dreptate dumnezească.

Fără acest soare, gândul și simțul omenească oarbească în fără de legi.

Și păgânii au avut Zeii lor, precum ați văzut-o dela filosofia lor, și numai câtă vreme a trăit credința în ei, au avut legile lor putere morală.

Îndată-ce s'a stins credința în ei s'a stins și societatea greacă și romană cu legile scrise de mâni omenești cu tot.

Să fim noi mai răi decât păgânii?

Așa vrea guvernul, când șterge morala creștină și înlocuiește pe Dumnezeu cu idolul banului, cu care vânează sufletele păcătoase, și eată în scurtă vreme unde a străbătut morala lui.

A produs o mai coruptă societate decât cea păgână.

Să dăm lui Dumnezeu, ce e a lui D-zeu și oamenilor, ce e a oamenilor.

Sufletul legilor morale creștinești, trupul legilor omenești! *Unchiușul.*

Discursul Dlui V. A. Urechia.

(Rostit la banchetul Ligei).

Sunt 3 ani, Domnii mei, emoțiunea era foarte mare în toate țările locuite de Români. Un proces oribil se desfășura dincolo de munți în contra celor mai iluștri fruntași conducători ai fraților noștri din regatul Ungariei. Ei erau acușați de les-patria, de trădare la tron, pentru că au cutezat, încrezător în justiția lui, să espună într'un memorandum adresat Suveranului lor, doleanțele legitime a 4 milioane de Români, supuși fideli ai M. Sale Imperatorului-Rege al Austro-Ungariei. Persecuțiuni sălbatică căzură de atunci, mai mult decât în trecut, asupra fraților noștri de dincolo de munți. Să dărima cu pietri vatra domestică a lui Rațiu; temnițele gemură de victime; până și simple femei fură supuse judecății pentru că au cutezat să poarte tricoulul național. Tineri și bătrâni, laici și preoți fură trași la judecată, pentru că au manifestat în bine și recunoștința pentru fruntașii națiunii române, ba unia și numai pentru că au cântat la o petrecere intimă un „Deșteaptă-te Române“.

Și când asemenea brutale prigoniri căzură asupra fraților noștri, nu era oare natural ca protestele, plângerile lor să afe ecou indignat în toate inimele Românilor din România liberă?

Noi cu toții am protestat, dar protestele noastre în loc de a deștepta bune simțiri în sufletele guvernanților de la Budapesta, ele au fost neamicale interpretate, calificându-le de Daco-Românism!

— Liga pentru unitatea culturală a Românilor face Daco-Românism, strigară la unison guvernanții Ungariei și foile lor ovreești.

— Liga română își propune să răstoarne regatul Sf. Ștefan! Și asemenea stupide afirmațiuni s'au produs până și în parlamentul maghiar.

În contra unor asemenea născociri Liga noastră a protestat și le-a redus la valoarea lor. Într'o scrisoare a Ligii către dl cancelar Kalnoki, noi am explicat sincer și leal cum nu era nimic fondat în acușările care ni-se trimiteau dela Budapesta. I-am demonstrat odată mai mult, că nimeni mai bine ca noi nu e convins că nu am ști asigura viitorul României, ca și al Ungariei — aceste două insule etero — etnice în mijlocul oceanului slavo-german, decât prin o

alianță, ba chiar printr'o federațiune foarte cimentată a ambelor țări.

Evident, un asemenea ideal nu se poate realiza decât în ziua când la Budapesta aceeași convingere ar fi reușit a se impune.

Vai, pre când noi facem niște asemenea înțelepte declarațiuni, guvernanți de la Budapesta continuau cum continuă și astăzi a persecuta pe frați noștri, făcând ast-fel din ce în ce mai imposibilă realizarea idealului nostru politic.

Persecuțiunile groaznice urmând calea lor în Ungaria, atunci, domnilor, Liga aduse, înaintea Eoropii nonrocitul proces pendinte între Români și Unguri. Atunci din toate colțurile lumii ne-au venit demonstrațiuni de simpatie pentru justa noastră cauza, declarațiuni de adesiune la modul nostru de a vedea, și reprobatiuni în privința persecuțiilor neînțelepti. Dar din toate aceste manifestațiuni de simpatie și de adesiune nici una n'a fost mai elocuentă, nici una n'a fost mai încurajătoare pentru poporul român, nici una n'a avut mai mult răsunet în toată Eoropa, ca cea a Contelui Angelo de Gubernatis, ilutrul nostru oaspe.

Trebuie să fac aici o mărturisire. Cunoșcând de mult timp relațiunile amicale ale dlui de Gubernatis cu oamenii eminenti ai Ungariei, în ziua în care m'am decis a apela la dânsul cu privire la procesul din Cluj, avui un moment de esitare.

Acest moment fu de scurtă durată, căci îmi amintea impresiunea ce o resimțisem în multe rânduri la lectura minunatelor lui lucrări literare și științifice și mi-am zis: nu, e cu neputință ca amiciția să poată năbuși amorul de justiție și alipirea la rassa latină într'un suflet mare ca acela al profesorului de Gubernatis. Și i-am scris dlui Comite fără a mai sta la îndoială. Și mi-a răspuns prin acea scrisoare care va rămânea de sigur una din celea mai frumoase pagine din volumul meu „Dela frați la frați“, și documentul cel mai neprețuit din dosarul mișcării românești de peste munți.

— (Aci dl Urechia cetește mai multe fragmente din scrisoarea dlui de Gubernatis pe care deja am publicat-o. Comesenii aplaudă frenetic).

Aplausele d-voastră, continuă a grăi d-nul Urechia, probează că nu am nevoie să vă rog de a închina cupa noastră în sănătatea și onoarea ilutrului nostru oaspe și amic. (Triplă salvă de aplause prelungite).

Dar n'am terminat încă toastul meu. E poate prea lung, dar să fiu scusat dacă măsoz lungimea vorbii, fără de a isbuti să ajung la înălțimea gloriosului personaj (vii aplause).

Mai am de a nara dlui de Gubernatis o veche legendă română: Un copilaș se juca pe marginea unui lac, îndrăgît de o măreață

lebdă sălbătăcită careia li arunca din codrul de pâne ce-i dedese mama sa. Un vânător—care vânător e milos?—îndreaptă pușca dela distanță asupra lebedii. Copilașul îl vede și cu o sburătură de piatră deșteaptă lebăda asupra pericolului. Pasărea se dă afund și scapă, iar vânătorul își urmerză calea nemulțumit. Decât, copilașul în opintirea lui de a arunca piatra căzuse în lac. Lebăda îl scoate cu drag la mal și îl încălzește cu aripele sale albe. Revenit în simțire lebăda îl întrebă unde-i sună părinții' ca să le trimită veste să vină săl ia în brațele lor.

— Știi tu îngerașule să scrii? Aș duce eu răvașul tēu la duioasa ta mamă.

— Știu să scriu dar unde pană și unde călimăr? Lebăda smulge cu pliscul său o peană albă din aripele ei și o moae în sângele ei și copilul scrie răvaș de deșteptare la părinți și părinții vin să ia în brațe copilașul salvat de lebdă, ear D-zeu înduioșat transformă peana-condeiu al lebedii într'o pană de aur.

Acea pană de aur a lebedii care a servit la deșteptarea Italiei asupra soartei Românilor este astăzi în mâna Ligii noastre și ea m'a însărcinat s'o restituți lebedii proprietare, marelui nostru amic, dlui Conte de Gubernatis.

(D-l Urechia înmânează dlui de Gubernatis cutia de catifea cuprinzînd o pană de aur, bătută cu petre prețioase cu în scripțiunea: *Liga Română. Gomitelui Angelo de Gubernatis. 1897 Martie 12. Aclamațiuni infinite. Emoțiune mare. Strigăte de vivat de Gubernatis, vivat Italia!*)

Alegerile în Austria.

Alegerile parlamentare în Austria s'au încheiat deja Mercuri, în 12/24 l. c. Resultatul final al acestor alegeri nu ne este încă cunoscut. Până Marți dimineața erau aleși 399 deputați, dintre cari: 42 clericali, 28 social-creștini, 1 clerical boem, 5 clericali italieni, 38 de ai partidului poporal german, 16 sloveni, 5 români, 10 croați, 2 sârbi, 38 proprietari mari, 60 poloni, 11 ruteni, 61 cehi tineri, 45 de ai partidului german progresist, 12 liberali italieni, 1 socialist, 14 social-democrați, 6 de ai partidului Stojalovszki și 3 germani naționali.

Se vede, prin urmare, că „liberalii“ au pierdut o mulțime de mandate, cari au fost cucerite de parti-

Varga János

Ciobotarul politic din Dobrișin.

(Anecdota populară.)

Un ciobotar procopsit,
„Varga János“ poreclit,
A plecat din Dobrișin,
Când, nici minte nu mai țin,
Și s'a dus către Mișcolț
Ca să-și cumpere negoț;
Că Mișcolțul e vestit
De târg de ciobotărit.
Acolo sînt cei mai mari
Politico-ciobotari.
Toate ulițele-s pline,
Tot cu de-a lor magazine
Și ori unde te nvrtești,
Tot de „șegărți“ te lovești.
Căci, de! sînt, să-mi credeți mie:
Fără unul chiar o mie! —
Să te pui și să socoți
Zēu, atâția-s în Mișcolț!

Și-a luat Varga de-acasă
Straiță de drum, și de masă
Șuncă feartă, pâne, vin,

Și rachiul de cel mai fin,
Și trăgînd una de sfinți
Luă „makra-pipa“ 'n dinți
Și plecă către Mișcolț
Ca să-și cumpere negoț.
Mergînd așa ngîndurat
Pe drumul îndelungat,
De la-o vreme se trezește
Că ziua se isprăvește,
Dar' Mișcolțul nu-l zărește.
Pe afară să 'nsera...
Ce să facă el seara?!...
Mai merge c'am d'un svirlit
Și eată că dă d'un birt.
„No, gîndește, taci că-i bine.
Chiar nimerit pentru mine,
O să șed, să gust puțin,
Să mai beau ș'un pic de vin
Ș'apoi după odihneală
Să mă pun ear' la porneală“.
Cum zice János din gînd
Așa și face pe rînd:
Întră 'n cărcimă ca acasă
Și se pune după masă;
Scoate rachiul cel fin,
Scoate șuncă, pâne, vin,
Și cum era ostenit
Toate bine le-a sfîrșit!
De mîncat n'ar mai mânca,
Dar' din viu ar mai gusta

Că știți șunca-i carne crudă
Și cu apă nu se udă,
Ea pofteste să-i dai vin,
Că de nu te ia la chin.

„János gazda“ poruncește
Și vinul pe loc sosește! —
Bea Varga o halbă, două,
Bea mereu cam șapte-nouă,
Și mai făcînd politică.
Ca și omul fără frică,
Însfîrșit s'a săturat
Și la drum ear' a plecat! —
Eșind afară din birt,
Caută după un chibrit
Să mai dea foc la tutun,
Să-i treacă uritu 'n drum.
Scoate punga cu „duhan“
Și-o scapă jos momentan,
Ș'apoi mult s'a chinuit
Pân'adat de o-n găsît!
Umple pipa să-i dea foc
Dară vedeți ce noroc:
Că chibritul cum s'aprinde
Sufică vîntul și îl stînge.
Că sufla greu dintr'un colț
Un vînt de cătră Mișcolț!
Dar' János, om procopsit,
Nu se lasă păcălit.

Ce face, ce se gîndește?
„Hop o dată!“ — se nvrtește
Și zice: „na, sufică frate,
Suflicum la mine 'n spate,
Să știi, că-s din Dobrișin
Și știu drumul să mi-l țin!“
Dar' cum era buiguit,
Prin minte nu 'i-a plesnit
Să se 'ntoarcă ear' la drum,
Ci o ia, precum vă spun,
Cu capul umflat de vin
Drept acas' spre Dobrișin.
Trage János la fum gros
Și păsește tot voios
Cu gîndul către Mișcolț
Ca să-și cumpere negoț.
Merge, frate, ne'ncetat,
De vînt în spate suflat,
Merge bêtoc, tot păsește
Până ziua se ivește
Și „Mișcolțu“ se zărește!
„Uită“ zice cu plăcere,
„Dacă ești bun de picioare,
Cât de iute te trezești
La „Mișcolțu“ unde dorești!
Și privind din depărtare
Zice 'n sine cu mirare:
„Ce oraș frumos, Mișcolț“
Uite frate, ce socoț?...
Mai că-mi vine să susțin

dele creștine și de social-democrați. Partidul „liberal“ se va prezenta deci în noul parlament slăbit de tot, având acolo peste tot abia vr'o 40 de deputați din sinul său.

Intrebarea, ce preocupă azi spiritele în Austria este: pe cine se va răzima guvernul Badeni în viitorul period parlamentar? Pe grupurile partidelor creștine, ori pe feluritele fracțiuni ale decăzutului liberalism?

Foile polone și-au spus deja cuvântul lor în această chestie, zicând, că majoritatea viitoare parlamentară vor forma-o: polonii, rutenii moderați, marii proprietari liberali, slovenii, cehii tineri, cehii feudali și clericali moderați. „Liberalii“ se vor despărți în două. Deputații moravieni și cei liberali ai camerelor comerciale se vor alipi de grupul marilor proprietari liberali, ear' germanii boemi, liberalii vienezi și deputații liberali ai singuraticelor cercuri vor întemeia un club de sine stătător, care va purta poate numele de clubul „partidului german progresist“.

Numirea noilor membri în casa magnaților, precum și a noiei președințe a acesteia se face în zilele acestea, deoarece și acest înalt sfat imperătesc se deschide deodată cu casa deputaților, având amândouă să-și țină cea dintâiu ședință chiar mâine, în 15/27 Martie.

Dela sate.

Văzând noi că în fiecare comună unde sunt coruri de plugari, poporul se deșteaptă și înaintează în toate cele bune și folositoare, — deci noi 60 de tineri în frunte cu dnu preot: C. Isfănescu, A. Popovici, și învățătorul D. Sebeșan, ne-am hotărât și am înființat în comuna noastră Secușgiu un cor vocal bisericesc. Am adus de instructor pe tinerul Ioan Draghici din Chiseteu. Prelegerile s'au început în 10/22 Dec. a. tr. în școala dlui învățător D. Sebeșan, care dela început e tot între noi, sfătuindu-ne ce și cum trebuie să lucrăm. Vrednicul instructor și-a dat toată silința cu noi, așa că după 2 luni de instrucție în 9/21 Febr., am cântat în sfânta biserică întreagă liturghie spre mulțumirea tuturor.

Am mai învățat și cântări funebreale. De atunci cântăm în fiecare Duminecă și înfluența cântărilor corului să și arată, căci biserică noastră cea mare și largă e totdeauna plină de credincioși, cari cu drag vin să se roage lui Dumnezeu și să asculte corul cântând. Tot dela confratele nostru Draghici am învățat și călușerul, ear' acum învățăm cântări naționale, în cor mixt, ajutați fiind și de vrednicul și cântărețul nostru preot A. Popovici. Nu putem decât să lăudăm zelul și diligența bravilor noștri instructori, cari nu cruță nimic numai ca să învățăm toate cât mai bine.

Comitetul nostru parochial — cu excepțiunea unor împetriti la inimă — ne-a votat ca ajutor dela com. bis., o sumă de 30 fl., pentru ce primească mulțumirile noastre.

Mai departe, la indemnul părintelui nostru Popovici, în Dumineca primă din post, ne-am cuminecat toți 60 de coriști în corpore, ear' dintre membri comitetului parochial s'au cuminecat 13 inși. Exemplul nostru l'au urmat și alți credincioși, așa că împreună cu noi s'au mai cuminecat peste 200 bărbați și femei.

Secușgiu, în 10 Martie 1897.

Iosa Albota,
corist.

Din Curticiu. Vă rugăm, d-le redactor, să publicați mulțumirile noastre către dl preot Grigore Mladin, cărui fiind-că mult ne-a năngăiat cu privilegiul înmormântării dulcii noastre mame, întâmplată la 21 Martie, și îndreptăm următoarele cuvinte:

„Cu săvîrșirea dumnezeieștei slujbe ce ați depus iubite părinte! — la Altarul cel ceresc al lui Dumnezeu ni-ați liniștit conștiința întru ertarea și fericita mântuire a dulcii noastre mamă; eară cu conducerea serviciului și a conductului și cu cuvântarea cea aleasă nu numai că ați ridicat virtutea ei ca a unei mame iubitoare de fiii sei, dar' ne-ați întărit în virtuți și pe noi“.

De asemenea mulțumim apoi pentru ajutorarea serviciului și iubitelui părinte G. Bragia, din Macea și pentru prezentarea și condolența doamnelor: D-na Sofia măr. Corneliu Mladin, d-na Silvia Ana și Stefana, familiei iubitelui părinte Grigorie Mladin și maicei sale vęd. Roza Ispravnic și mătușa vęd. Iulcia Haidun; d-șoarelor: d-șoara Aurelia Ciora învățătoare în loc, d-șoara Sofia Miron și întregii mulțimi, mare de credincioși și credincioase: frați mame și surori iubite din înruditele noastre familii: Andea Ardelean, Bolboacă Ciumpuligă, Don Faur, Giulan Ban, Chirilăș Lucaciu, Mariș Negru, Șiclauan Urs, Zaharia etc., căci ne-ați mângăeat foarte tare

între sfințirile noastre de jele pentru perderea iubitei noastre mamă.

În numele familiei: Florian Ciora, Nicolae Morar.

Din Răcășdia sîntem rugați să publicăm: „Aici o nevestă a născut o fată fără mâni din umeri, care trăește și o de 3 săptămâni și mă rog să arătați, că lucrul e dela Dumnezeu, nu-i din fapte blăstămate că părinții fetei sunt oameni de omenie în sat“.

Iosif Gojan.

Ticăloșia Ovreilor.

Am aretat și noi în nenumărate rânduri ticăloșiile, ce Ovreei le săvîrșesc nesuperați de nimeni în societatea creștină a acestei țeri nenorocite. Nu este zi în care să nu avem a le pune câte una pe revaș. Noi am arătat răul și prăpastia, în care acest neam de oameni împinge țeara și morala ei publică; cu toate acestea, maghiarii noștri nu prea vreau să înțeleagă și nu prea țin să facă grabnica lecuire fără de care tocmai desmerdații noștri stăpânitori vor trebui odată să tragă cea mai scurtă.

Aducem aci încă un cas, care adeverește și el toate spusele noastre de până acum.

Marti, în 11/23 l. c., o întreagă legioană de fapte păcătoase ovreești s'au imbulzit spre pertractare la tribunalul regesc-unguresc din Budapesta. Dintre acestea ca cea mai clasică o aduc și foile ungurești ticăloșia băncii unui perciunat — patriot Csajági din capitala ungurească.

E de prisos, ca să înșirăm noi aei înșelătorii acestui patriot de cincă pițule. Ele au fost expuse înaintea tribunalului de procurorul Dr. Mészáros Tivadar, care, după ascultarea mai multor martori, a constatat, că jupânul Csajági: a înghițit cu multă poftă vr'o 32.000 fl., tot bani străini, a comis o mulțime de crime, precum: 21 una de furturi, 2 deliecte de delapidare de bani străini, faliment fraudulos și mai multe falsificări de acte publice.

Apărătorul lui Csajági, voind să-l scoată de sub greutatea păcatelor, a spus apoi, că clientul seu nu e tocmai așa de păcătoș; el n'a furat și n'a falsificat acte publice — zice apărătorul, ci că o manipulare nesocotită și ușuratică a lui a pricinuit caderea păcătoasă a băncii condusa de Csajági.

În urma vorbirii apărătorului, procurorul Mészáros din nou a întărit acusa despre păcătoșenia lui Csajági și a cerut pedepsirea lui cât se poate de aspră.

În urmă tribunalul, după-ce a constatat și el sumedenia ticăloșilor lui Csajági, l'a osândit la șese ani de temniță, în care fusese înfundat deja de un an de zile.

Acesta e pe scurt istoricul pertractării și al mișelilor, ce jupânul Csajági le făptuise ani de arândul. Și câți asemenea tovarăși va fi având încă „patriotul“ bancher în „fericita“ Ungarie!!

PARTEA ECONOMICĂ

Cultura macului.

Macul introdus în agricultura noastră, ar fi unul din plantele cele mai bănoase. În unele țări cultura macului este foarte veche.

Macul poate crește în toate climatele, poate se suferă înghețurile precum și o umezeală prea mare; în anii ploioși creșterea este mai tare și producțiunea mai bogată; în anii prea secetoși, creșterea și producțiunea este slabă.

Se cultivă la noi două feluri de mac:

1) Macul uleios are o floare lila, albă, rosă. Acest soi de mac trebuie cultivat cât se poate adăpostit de vânturile cele mari.

2) Macul mai mărunt și cu floarea mai închisă, crește ori unde.

Macul cere totdeauna un pământ bine lucrat, adenc și puțin ușor.

Pentru cultura macului pământul trebuie arat de 3 ori, o arătură se face toamna cât se poate de adencă,

Că-i făcut în Dobrițin!
S'a dus eară cât s'a dus,
Și ridicând capu 'n sus
Zice: frate, ce socoată,
Uite, biserică toată!
Nici mai mult, nici mai puțin,
Crezi că-i cea din Dobrițin,
Chiar și turnul aurit
Și cu ceas împodobit!...
De-mi spunea cineva mie
Că „Mișcolțu“ — așa să fie,
Nu numai că nu-l credeam
Dar' și vre-o palmă-i trăgeam.

Întrând János în oraș
Vede oameni, copilaș
Vede fete, și femei,
Vaci frumoase cu viței,
Și se uită după ei.
„Portul lor, ah ce mai port,
Luat din Dobrițin tot;
Stradele, drepte, curate,
Chiar ca-n Dobrițin fărțate;
Casele?... ce se mai zici:
Ca 'n Dobrițin, așa ici!“
Mergend János mai departe
Dă pe o stradă 'n altă parte
Ș'ajungend la o — casă mare
Stă, se uită cu mirare,
Că-i părea, că sēmăna,

Întocmai cu casa sa.
Dă din cap, nu-i vine, a crede —
Când la poartă tabla vede,
Pe ea scris roșu și rar:
„Varga János — ciobotar“
„Bravo, frate, bravo dragă,
Am să fac o bună treabă!
Numele meu el îl poartă,
Și-i pus chiar din sus de poartă
Bravo frate Varga János!...
Și eu János și tu János
Atunci și Dumnezeu János!“
„Taci că-i bine“, zice ear'
Asta-i vrednic ciobotar!
Întu ca să-i dau binețe,
Și el o să-mi dea povețe,
Că-i de-aci, ear' eu străin,
Și va ști că la tērg vin“...
Întră deci la om în curte,
Stă, se uită, vede multe,
Și-i părea că-s toate — așa
Cum erau la casa sa.
Ear' mergend către fântână,
Vede pe buna stăpână
Sufulcată la spălat,
Ca femeile din sat.
Simțindu-se mai trezit,
Pășește spre ea, cinstit,
La căciula, dă binețe,
Și îi zice cu blândete:

„Bună ziua jupuneasă!
O! ce femee aleasă
S'a apucat de spălat
Până nici nu s'a nziuat“!...
Femeea nimită foarte,
Mai eurând gândind la moarte
De cât c'asa de curēnd
Să-i vie soțul din tērg,
Dice: „Ce? ai nebunit
Și nimic n'ai isprăvit?
Iar te-ai îmbătut pe drum
Și te'ntorci ca un nebun?...“
„Audi frate? ha, ha! ha!
Măncu-ți „lelkem“ gurița.
Crezi, că-i chiar nevasta mea,
Așa-i umblă melița!
Și, Varga se legăna,
Din picioare tremura
Și din gură gângăvea:
„Dapoi dragă jupăneasă,
Așa-i și la mine-acasă,
Și-a mea, când se necăjește,
Mă mai — ăsta... mă sfădește,
C'ășai firea muierescă...
Nu-i ca-a noastră bărbătească!“
„Bine, bine, zice ea,
Taci din gură, nu lătra,
Că iau mătura din colț
Și te satur de Mișcolț“...
„Auzi, frate, ha, ha, ha!“

Cum îi umblă răjnița,
Crezi, că-i chiar nevasta mea!
În Mișcolț ca'n Dobrițin:
Femeile „prost“ te țin!!
„Isten ăld meg!“ jupuneasă,
Mă duc la maistoru 'n casă!
Ce stau aici la povești
Și la vorbe muieresti?!
Așa-s muierile toate
Să sufulcă până 'n coate
Și te cară cât se poate!“
Întră deci în magazină
Și dă cu calfele mână,
Ear' aceștia rid mereu
De meșterul nătărău.
„Ai adus, „băcsi“ negoț?“
Strigă șăgărțul din colți,
Că doar vini de la Mișcolți...?!
Vezi că n'avem mai nimic'
Piele, talpă, nici un pic!“ —
„Ce stau cu voi în „mihei“?
Și voi sunteți ca și-ai mei,
Că și sămănați cu ei:
O centă de nătărăi!
Calfe ici, calfe colo,
Toți draci până dincolo...
Mă duc la maistoru 'n casă
Să vorbim noi, doi, la masă“.
Pornește din magazină,
Prinde ușa cu-a sa mână

ear a doua arătură se face primăvara, îndată după-ce pământul s'a svântat, și înainte de semănat se face a treia arătură, cât se poate de cu îngrijire.

Când pământul este sărac, trebuie îngrășat.

Macul se poate semăna la noi de prin luna lui Martie și până pe la 15 Aprilie. Macul se seamănă de regulă în rânduri; depărtarea între rânduri trebuie să fie dela 50 până la 60 de cm. Este de observat, că cu cât macul va fi semănat mai revărsat, cu atât crește mai repede, crește mai înalt și produce boabe mai multe.

Când macul a crescut cam de o palmă, se sapă; această lucrare trebuie făcută cu multă băgare de seamă, ca să nu se taie macul. A doua săpătură se face când macul a crescut cam de o palmă și jumătate.

Când macul a crescut mai mărișor, trebuie rărit, pentru-ca firele, care rămân să crească mai bine. Depărtarea ce trebuie lăsată între fire, este de două palme. Și cu cât pământul este mai bogat, cu atât și depărtarea între fire trebuie să fie mai mare.

Când sunt brațe indetule, poate să se facă și a treia săpătură. Atât la săpătura a doua cât, și la a treia, trebuie a grămădi în giurul fie-cărui fir de mac câte puțin pământ, întocmai ca și la porumb (cucuruz).

Macul se adună în luna lui Iulie ori în August.

Când pământul este puțin umed, smulgerea se face foarte ușor; din contra, când pământul este tare, se taie trunchiul dela pământ, însă cu mare băgare de seamă, ca să nu se deschidă capsulele (capul, vârfu).

După ce macul s'a recoltat, se mai lasă ca 15 zile pe câmp, ca trunchiul să se usuce bine. Mânunchiurile se lasă rar, ca aerul să poată străbate cu ușurință.

După ce au trecut 15 zile dela recolta macului, se bate pe un timp frumos, și după ce s'a ridicat roua. La baterea macului se cer doi oameni, unul, care aduce mânunchiurile, și un altul, care le bate cu un mic bețigaș.

Și-o deschide, și-o trânteste,
Până 'n tindă se isbește
Și de grindă se lovește.
„Aha!” dice, stând în tindă,
Mai uitându-se la grindă,
Iată, dă, și de-o oglindă:
„Taci, că-i bine fătu meu,
(Se mângâie el mereu)
Să ved'lovitu-m'am rău?...“
Când se vede în oglindă,
Se 'ntoarce roata prin tindă,
In pod locul își va fi
Fața mea nu-i mai zări! —
Toate sunt frate, ca toate,
Dar ast' una nu se poate:
Eu, meșter din Dobrișin,
Eu, casă 'n Mișcolți să-mi țin?...
Poate că drumu-am smintit
Când din birt voui fi eșit? —
Mă culc, puțin odihnesc
Și-apoi iar la drum pornesc!“ —

Ce s'a 'ntemplat mai departe,
Nu se ține de-a mea carte,
Intrebați pe jupâneasa:
Cu cine-a 'ncunjurat casa?...
Nicu Stăjărel.

Dacă semințele se păstrează mai mult în magazie, trebuie vânturate cel puțin odată pe lună, ca să nu se strice, și ca să nu se atace de nescăi-va insecte.

Semințele cuprind o mare cătașime de ulei, care se scoate foarte ușor. Se zdrobesc semințele prin ajutorul unui maiu, din făină se face pastă care se prăjește într'o tigare; după ce s'a prăjit se pune într'un săculeț de lână, acesta se pune într'alt săculeț de pânză, pe urmă se pune în teacă și se tescuește. — Uleiul de mac se întrebuițează la mâncat, în pictură, pentru luminat și la fabricarea săpunului. Turtele, cari rămân dela fabricarea uleiului, se întrebuițează la hrana vitelor.

Institutede și însoțirile de împrumut.

Cine nu-și mai aduce aminte, cu ce interese (camete) mari se puteau face mai înainte împrumuturile de bani; cine nu-și mai aduce aminte, că și cu interese așa mari, abia găsi ai ici-colea la câte un bogătan mai mare, dela care puteai împrumuta; cine nu știe și vede de altă parte, că pe la sate, ba chiar și pe la orașe, până astăzi mai sunt unii cămătari fără suflet, cari dau bani împrumut cu interese dela 10—120%, pe cari, deși nu le iartă, ei totuși o știu ocoli și înșela, adăogând și interesele la capital ș. a.; cine nu știe și vede pe toată ziua, câte averi românești au trecut apoi pe calea aceasta în mâinile străinilor: de aceea înființarea institutelor românești de credit și economii prin centrele mai însemnate a fost întâmpinată preste tot locul, ca cea mai folositoare îmbunătățire pe terenul economic.

Dar cine nu știe de altă parte, ce elemente naturale folositoare sunt și apa și fecul, când ele pot să aducă omeniei folos și indetulare, și earăși, cine nu vede de altă parte, ce rău pot face și aceste elemente, dacă ele se descarcă ca o năpastă peste capul ei? Așa se întâmplă de multe ori și cu împrumuturile de bani, dacă acelea nu se întrebuițează cu cap și înțelepțește.

Imi aduc aminte, că cu privilegiul înființării unui institut de credit, mai mulți agenți cutreeră satele, îndemnând pe oameni ca să facă împrumuturi, cari se pot plăti foarte ușor în rate anuale de odată cu interesele. Cei lesne crezători au fost seduși făcând împrumuturi, de cari poate ei atunci nici nu aveau trebuință, risipind banii pe mâncări, beuturi, vestimente sau pe alte lucruri de nimic. Când a venit apoi timpul plății intereselor și din capital, cei mai mulți și-au deschis ochii, că nu aveau pe ce face ratele, dar atunci era prea târziu. Negreșit, că împrumuturile făcute astfel, sunt întocmai potopului sau focului, cari vin pe neașteptate preste capul omului, ca un biciu al lui D-zeu.

Împrumuturile de bani trebuie să se întrebuițeze tot-deauna așa, ca împrumutătorul să fie în stare a plăti ușor interesele și capitalul, fără a simți greutatea lor; aceasta însă se poate face numai atunci, când banii împrumutați se prefac în pământuri, bucate sau vite mai mărunte, precum sunt: oile, vițeei și porcii, din cari ori-și-când să se poată rupe câte ceva pentru plătitul împrumutului făcut.

De când s'au înființat institutede noastre românești de bani, mulți din oamenii nostri au dat înainte în cele materiale: unii înființând câte o mică prăvălie de mărunchiuri la sate, alții cercându-și norocul cu creșterea și îngrișarea porcilor, alții earăși cupărând peste vară oi la câmp și toamna vînzându-le de botoșit (măcelărit), alții cupărând pământuri sau făcând alte îmbunătățiri economice: case, grajduri, șuri

și altele, apoi unii earăși ca arăndași, cărcimari, neguțatori meseriași și altele.

Și tocmai înaintarea aceasta, ce o face poporul nostru nu numai la sate, ci și pe la orașe, cucerind zi de zi tot mai mult teren, ca meseriași, neguțatori și funcționari pe la institutede noastre românești, a fost și este privită cu ochi răi de cătră aceia, cari ar voi, ca unii să rămănem tot în starea ticăloasă de mai înainte și numai ei să înainteze, — 'i-a făcut să născocescă în timpul din urmă niște însoțiri (tovărășii) noue pentru împrumuturile de bani.

Începutul s'a făcut, după-cum am cetit în timpul din urmă, prin mai multe comune din partea „băncii centrale de credit” din Budapesta, care înființează pe timp de câte 10—15 ani însoțiri de credit după sistemul Raiffeisen, cari s'au dovedit a fi foarte bune pentru poporul țeran, și pe cari conlocuitorii nostri sași încă le-au introdus pe multe locuri, ca fiind foarte practice.

Însoțirile numite au fost născocite în Germania, unde se zice, că au cuprins un teren, atât de mare, încât mai nu este comună, în care să nu fie înființate; ele se înființează și susțin cu ajutorul membrilor, cari se inseriu și plătesc taxa fundamentală la ele.

Însoțirile numite au un scop atât de nobil, încât cu drept cuvânt se poate zice, că ele au o influență mai mare și decât institutede de credit și economii, deoarece dela membrii ei se cere anume, ca să fie oameni harnici și de omenie, cari conduși și de iubirea deapropelului lor, pot să vină acestuia într'ajutor. Prin urmare din aceste însoțiri dela început sunt eschiși oamenii stricați și dd nimic.

Fondul acestor însoțiri se întemeiază prin subscrierea unei taxe de 10 fl., care s'au se plătește odată, sau în rate lunare de câte 1 fl., sau chiar și în rate săptămânale. Nimeni nu poate subscrie mai mult ca o taxă, prin urmare toți membrii au voturi și drepturi asemenea, cel bogat, ca și cel sărac. Fiecare membru al însoțirii trebuie să fie maiorean și se aibă și avere nemiscătoare pe numele seu. Aceasta se recere mai cu seamă pentru aceea, ca atunci când însoțirea ar avè lipsă de împrumuturi mai mari de bani, să aibă cu ce garanta.

Membrii însoțirii garantează cu toții unul pentru altul (in solidum) pentru împrumuturile, ce le fac, cari earăși se dau îndeobște numai membrilor săi. Dobânda banilor depuși nu poate să fie mai mare ca interesele, ce se plătesc după banii împrumutați.

Împrumuturile se dau pe timp dela 1—10 ani, cari apoi se pot replăti ca și la băncile centrale, cari în cele din urmă ar trebui să lucre chiar și ele pentru înființarea unor asemenea însoțiri, deoarece-acestea, lucrând cu bani mai puțini, nu le pot face nici o concurență, ci mai mult le spriginesc, asigurând banii dați împrumut.

Să zicem pentru pildă, că în fiecare comună s'ar afla 50—100 locuitori gata de a se face membri însoțirii, plătind taxa fundamentală de 10 fl. Proprietatea nemiscătoare a acestora, de sigur că ar mai avè un preț dela 100—500 fl., prin urmare s'ar pute face împrumuturi de zeci de mii de fl. Afară de aceasta s'ar mai pute depune banii fondurilor bisericesti și școlare, precum și ai altor instituțiuni spre păstrare, s'au chiar și ai singuraticilor locuitori, cărora le prisosesc.

Afără de cassarul însoțirii, care îngrijește de banii și hârțiile ei de valoare, fie-care membru al direcțiunei trebuie să servească de cinste. Cu venitul curat, ce rămâne în fiecare an, se pot cumpăr unelte de economie, cu cari să se poată folosi toți membrii însoțirii.

După trecerea timpului, pentru care însoțirea a fost întemeiată, ea se poate desființa, împărțindu-se taxele și venitul lor între membrii ei, sau se mai poate earăși prolongi pe un nou period de ani.

Partea cea mai mare dintre frunțașii poporului nostru a fost prea dedată până acum a trage fiecare jarul tot numai la la oala sa, lăsând pe a vecinului său fără jar și numai în cenușă; pe viitor însă vor trebui vrând nevrând să-l mai împingă cât de puțin și pe lângă a vecinului lor, dacă vor voi, ca să mai aibă și ei de unde trage foc, ear' aceasta se va pute face numai atunci, când se vor înființa cât mai multe însoțiri de felul celor amintite aci.

Din cele spuse pe scurt până aci, se poate vedè de ce însemnătate mare sânt însoțirile numite pentru poporul nostru, și pentru-ce se îmbulzese așa cei nechemăți ca să-i vină, vezi Doamne „într'ajutor”; ei de bună seamă nutresc cugete ascunse sperând, că cu acelea vor pute subjugă materialicește poporul nostru, ca apoi cu atât mai ușor să-l poată subjugă și moralicește.

Frunțașii nostri cu dare de mână și cu tragere de inimă dela sate ar lucra deci foarte înțelepțește, când ar înființa și asemenea însoțiri pe unde se poate, ear' pe unde au, să ferească cel puțin poporul, ca să nu eadă în cursa vînzătorilor după asemenea interese.

Bibliografie.

— A eșit de sub tipar: „Acte și documente relative la Istoria Renașterii Românei”, publicate de Dimitrie A. Sturdza și C. Colescu-Vartic. Volumul VI. Partea II, cuprinzând: *Divanul ad-hoc al Munteniei din 1857*, și *Comisiunea europeană din 1857—58*. Prețu 10 lei. București, Institutul de Arte grafice Carol Göbl.

— În curând va apare: „Parapleul Sântului Petru”, novelă lupă C. Mikszáth de Ioan Nițu Pop. Aceasta novelă e una dintre cele mai interesante scrieri ale timpului modern. Scrierile lui Mikszáth sunt traduse și cetite și la francezi, germani și englezi. Atragem atențiunea P. T. public aspra acestei frumoase scrieri beletristice. Opul se va estinde pe circa 12 coale, hârtie fină, tipar și format plăcut și elegant. Pentru cei ce abonează în vînte și direct va costa numai 60 cr. (pentru România 2 lei) cu porto cu tot. A se adresa la administrația ziarului „Dreptatea” în Timișoara (Ungaria), ori la subscrisul *Iacob Nicolescu*, colaborator la „Dreptatea”.

Învitare la abonament

Deschidem prin aceasta abonament pe al doilea trimestru la

„TRIBUNA POPORULUI”

Condițiunile de abonament, însemnate și în fruntea foii, sunt cele următoare:

În Monarchie:

Pe un an fl. 10.—
Pe 1/2 an „ 5.—
Pe 1/4 an „ 2.50
Pe o lună „ 1.—

Pentru România și strălănătate:

Pe un an franci 40.—

NUMERII DE DUMINECA

pot fi abonați deosebit, ca foaie pentru popor, cu 1 fl. 50 cr. pe an, avînd o întindere de 8 pagine: cele 4 pagine ale foii de zi, plus un adaus poporal de 4 pagine.

Domnii cari se abonează la foaia de zi cu 10 fl. pe an, nu au să mai plătească nimic pentru adausul poporal dela numărul de Dumineca.

Administrația

„TRIBUNA POPORULUI”.

Otrăvirile din H.-M.-Vasárhely.

Procesul otrăvirilor din H.-M.-Vasárhely nu s-a mai ținut încă o săptămână, pentru că pe fiecare zi se descoperă tot mai multe crime, otrăviri despre cari până acum nu s'a știut nimic.

Lucrurile s'au întemplat așa, că înaintea tribunalului Jäger Mari s'a certat cu Csordás Miklós, ear' aceasta necăjită rău, a mărturisit toate.

Astfel, în ziua de 22 c. a zis:

„Ei bine, voi spun tot. Până acuma nu știu de unde a cumpărat Jäger Maria otrava. Vă voi spune dară eu. Jäger Mari a cumpărat otrava dela un servitor, anume Sanga care o fură din farmacia stăpânului său. Lela Maria făcea bani cu otrava, și dădea pentru ea 50 și 100 fl.: a omorât cu ea o mulțime de oameni. Eram acolo, când o femeie, al cărei nume nu-l știu, dar' pe care a-și recunoaște-o, i-a dat 100 fl., Mariei Jäger pentru otravă. Și Istvánnoei Mihl-Miklós i-a dat otravă, ca să-și otrăvească soara și copilul vitrey; i-a și omorât amândoi... Și-a mai omorât bărbatul”.

Supărată și ea, Jäger Mari a spus apoi că și Csordás Ládi a mai omorât patru nepoți.

S'au mai arestat acum Molnár Klára și Toth Juczi, care sunt acuzate că au otrăvit fiecare câte doi oameni ear' nevasta lui Răcz Sámuel pentru-că le-a ajutat la otrăvire.

Tinerimea ungurească... pe muncă!

La 24 Martie consiliul comunal al Buda-pestei s'a ocupat cu adresele comitatelor Heves și Fehérvár, cari protestează contra ridicării cuotei. Încă din ajun tinerimea universitară se hotărâse să ia parte în număr cât de mare la adunarea generală, și dacă majoritatea nu va fi contra, să demonstreze în adunare și apoi pe stradă. Așa s'a și întâmplat. Deja înainte de ora patru, galeria era îndesuită de studenți universitari. Și în decursul adunării erau foarte neliniștiți; dar' când Pucher își termină vorbirea se făcu mare sgomot în rindurile lor. Deodată însă o mulțime de detectivi încungiuară casa orașului. Horánszky, Polónyi și Vassonyi vorbiră contra ridicării cuotei, tinerimea îi aclamă. Când urmă votarea, și primarul anunță rezultatul, erupseră în exclamații de nemulțumire. După-ce primarul desertă galeria, ei se depărta cu mare sgomot strigând „abzug” De aici demonstrară pe strade. La ora 8 se adunară c'am 400 universitari. Din strada Pomul verde plecară în ordine spre clubul liberal strigând: „Abzug Bánffy, abzug cuota!” Pe urmă obosiți de a mai striga începură să cânte „Kossuth nota” trecând în strada Vác, prin strada Dorotea la edificiul Lloyd, unde se opriră și strigară din nou: „Abzug Bánffy”, apoi cântând eară, plecară spre strada Andrassy.

Până aici nu fură conturbați de poliție. Șese polițiști îi urmăreau, fără însă să-i oprească. Numărul demonstrațiilor creștea mereu, așa că ajunși la operă erau la 2000.

Aici gendarmii călări îi atacă, provocându-i să se împrăștie. Nesupunându-se însă, mai mulți fură arestați, ear' alții răniți.

În urma acestora tinerii se adunară la universitate. Se plâneră amar, că gendarmia nu le-a luat în vedere certificatele de studenți. Se hotărâră să țină o adunare în ziua următoare, pentru a hotărî în ce chip să-și ia satisfacție.

O grupă de 200 plecă să facă demonstrație lui Polónyi pentru vorbirea ținută în adunarea generală. Abia eșiră pe poarta universității, și detectivii, ce spionau acolo alergară să anunțe gendarmia despre o nouă manifestație. Gendarmii călări ajungând la casa lui Polónyi îi atacară fără nici

o vorbă, deși păstrau ordine; dar' fiind-că aclamară pe Polónyi, ear' lui Bánffy și cuotei îi strigară „Abzug”. Tinerii voriră să se împrăștie terminându-și manifestația, juristul Toth Imre însă fu călcat în picioare și rănit de un gendarm, care vrî să-l tirască la închisoare, neputând însă merge din cauza rănilor, fu transportat în trăsura la spital, unde i-se făcu pansamentul. Apoi îl duseră la despărțământul IV de gendarmi, aici el se legitimă și fu pus în libertate.

Tinerimea amărită, se pregătește pentru noue demonstrații.

NOUȚĂȚI

Arad, 26 Martie st. n. 1897.

Dela Curie. Se știe, că în procesul de presă intentat de protofiscalul comitatului Caraș-Severin Sulyok Árpád în contra dlui Patriciu Dragalina, directorul preparandiei din Caransebeș, acest din urmă a fost osândit de judecătorie la o zi închisoare și la o pedeapsă de 20 fl., pentru vătămarea de onoare și calomniare, „constatată” într'o corespondență, ce dl Drăgălina o publicase în „Dreptatea” din Timișoara. În contra sentinței condamnatul însinuase recurs de nulitate, care zilele trecute s'a pertractat la curie. Aceasta, aflând procedura forului prim în „regulă”, a respins recursul și a aprobat sentința de condamnare.

Pocăiții. Așa li se zice în comitatul nostru ticăloșilor cari își lapădă legea creștinească. Că ce fel de lege este a pocăiților, se poate judeca și din faptul că ei au de „cap” pe Kerekes Duda Balint, din H. M. Vasárhely (se vede că din acest oraș pornesc toate blăstămățiile), care toată iarna a umblat din sat în sat, mâncând bine și bănd mult pe la toți aceia cari s'au arătat gata să treacă la „pocăiți”. Ba sub cuvânt că vrea să facă o biserică mare a pocăiților, a înșelat dela țeranii unguri și bani. Pe unii i-a păcălit așa, că le a cerut ca împrumut, până ce-i vine „suma cea mare” din H. M. Vasárhely. Proștii i-au dat și acum n'au nici biserică ș'au rămas și fără bani... Eată ce „apostoli” au pocăiții!

Alegere. Duminecă în 23 Februarie v. a. c. s'a făcut în comuna Chesint, comitatul Timiș, alegerea de preot, sub conducerea lui Voicu Hamsea, protopop în Lipova. Recurenți au fost: Atanasiu Todan, teolog abs. și învățător provisor în Șoimoș; Traian Pețan, teolog abs. și Ilie Moțiu, preot în Batta. La candidare au fost admiși toți trei. Atanasiu Todan a intrunit 85, Traian Pețan 41, ear' Ilie Moțiu 3 voturi. S'a aclamat de ales: Atanasiu Todan cu majoritate de voturi.

Pensionat și decorat. Părintele Sava Popovici, protopresbiter român gr.-or. din Viena, la cererea propriei a fost pensionat și, din acest incident, decorat cu crucea de cavaler al ordinului Francisc-Iosif.

Conferențe publice. Din Brașov ni-se serie, că Duminecă în 16/28 l. c., va ține acolo în sala gimnasiunii române a treia conferință publică simpaticul profesor, dl Aurel Ciortea. Tema conferințarului este intitulată: „Din viața stelelor”, o temă scoasă din domeniul științelor astronomice.

Din Austria. Din Viena se serie, că în Casa magnaților (Senat) Maiestatea Sa Monarchul a numit membri pe următorii: Dr. Beer Adolf consilier, de curte, contele Barkovszki Miczislav, contele Coronini Franz, baronul Ioan Clumecky, contele Deym Alexandru, Grünhut Carol, profesor, cons. de curte, contele Hohenwart Carol, Dr. Horak Vencel (Praga), contele Kálnoky Gustav, fost ministru de externe, Krupp Artur, mare fabricant, contele Kuenburg

Gandolf, baronul Liebig Henrik, prințul Liechtenstein Rudolf, primul șambelan, baronul Mylius Francisc, președintele senatului în pensie, baronul Niebauer Antoniu, Pfoff Leopold, profesor, Dr. Rieger Ladislav, baronul Scharschmid Nicolau și pe cavalerul Zaleszki Filip.

— Ni-se cere să spunem, că dl jude de tribunal Vasiliu Pagubă perhoreșchează ori-ce fel de ingerență și coteșire pentru alegerea sa de membru sinodal și încât se va dovedi, că ori-și-cine a recurs la atari mijloace în favorul reușirii d-sale la alegere, declară deja de acum, că nu va primi mandatul.

Cas de moarte. Din Sibiu ni-se vestește repausarea dlui Daniil Gabor, subjude reg. în pens. și asesor consist., întemplată la 11/23 Martie c. în vârstă de 67 ani. Fic-i țărina ușoară!

Grecii rășboiniciei. Se serie din Atena, că colonelul Vassos cu trupele sale va lupta contra marilor puteri până la cea din urmă picătură de sânge.

El are hrană și munițiuni pe o lună întregă. Guvernul grecesc se așteaptă și la blocarea țărmurilor grecești. Grecia a făcut mari pregătiri pentru a duce lupta înainte. Aniversarea zilei de 25 Martie 1821 (în această zi s'a proclamat independența Greciei) va fi anul acesta de însemnătate istorică.

Măcelul din Asia-mică. La 19 Martie au fost asasinati în Tokat, mai mult ca o sută de Armeni. În decurs de opt ciasuri Turcii au devastat orașul. În oraș s'au produs îngrijiri mari. Ambasadorii au cerut în nota comună pedepsirea făptuitorilor. În 25 Martie s'a ținut un mare consiliu ministerial. Ministrul de externe a vizitat pe toți ambasadorii. Din partea Turcilor își dau silința să șteargă impresiile neplăcute produse prin catastrofa din Tokat, prin măsuri severe. În locul unei comisii esaminateoare l'au numit pe pașa Hassan-Fehmi dându-i-se toată puterea în mână. Pe guvernorul din Tokat, pe căpitanul giandarmeriei și pe inspectorul de poliție i-au pus în arest preventiv.

FELURIMI

Spiritismul și politica Greciei. Un incident petrecut, zilele din urmă în Atena, ne dă măsura asupra escitației spiritelor care domnește în Grecia. Într'una din serile trecute s'a ținut o ședință spiritistă în Atena, spre a se consulta spiritele morților iluștri ai Greciei despre ceea-ce ar fi de făcut în împregiurările critice de față.

Un ziar din capitala Greciei spune, că ședința aceasta a fost provocată de un vis al fostului secretar general al defunctului ministru Tricupis. Acesta a visat pe o carte de vizită și i-a dat-o; când s'a deșteptat, își aducea aminte de vis, dar' uitase cuvintele scrise pe cartea de vizită.

Ca să-și explice acest curios vis, a recurs la luminile unui prieten, maior de geniu, a cărui nepoată e foarte bun mediu. S'a ținut dar' ședința, ș'a hipnotizat nepoata maiorului, și chemându-se spiritul lui Tricupis, a fost întrebă: ce crede despre situație? Spiritul n'a răspuns imediat; după mai multe și stăruitoare întrebări însă mâna mediului a scris cuvintele „Am zis odată!” Rugat din nou să răspundă, spiritul lui Tricupis a scris prin mâna mediului: „Curăgiu, înainte!” Acestea erau cuvintele pe cari le citise în vis și fostul secretar general.

Și alte spirite au fost întrebate, serie ziarul care povestește această întâmplare. Între altele, a fost întrebă și spiritul lui Miaulis, care a răspuns „Foc!”

Toate acestea sunt luate în serios în capitala Greciei, unde a rămas în sânge, se vede treaba, obiceiul anticilor, de a recurge la oracolul din Delfi, în vremuri grele.

Acuma diplomații puterilor să cugete bine, înainte de a hotărî măsurile coercitive, căci dacă s'ar scula din mormânt toți morții iluștri ai Greciei dela Theseu și până la Miaulis, teamă ne e, că flotele puterilor vor petrece un *mauvais quart d'heure* în fața Pireului.

Piața din B.-Pesta.

Prețul grânelor.

Grâu fl. 7.20—7.50; porumb (cucuruz) fl. 2.90—3.—; sâcără fl. 6.38—6.40; Orz fl. 4—4.20; ovăș fl. 5—5.10; mohor (sămânță) fl. —.—; bicău (sămânță) fl. 4.40.

Posta administrațiunii.

Domnului abonent nr. 897. Abonamentul pentru România e Lei 10 pe an sau fl. 5. Noilor abonenți li-se socotește abonamentul numai dela prima Ianuarie, sau dela prima Iulie, cu alte date nu se poate primi. Totdeauna li-se trimit toți nrii apăruiți.

ULTIME ȘTIRI

Cancea, 25 Martie n.

Orașul a fost declarat de garnisoană internațională, unde fiecare putere va fi reprezentată printr'o companie de soldați. Representantul Greciei (consul) a fost invitat să părăsească insula. El însă a declarat că se va supune numai poruncii ce va primi dela guvernul din Atena.

Vasul francez *Auvergne* a adus aici 300 soldați cari să ocupe Sitia și 100 pentru ocuparea Spinalongei.

În tabăra șefului de insurgenți *Covacas* sosesc în fiecare zi noi luptători.

Turcii din Sitia sunt impresurați și expuși să moară de foame. Trupele franceze sosite să-i elibereze, nu sunt destule, deoarece-ace acolo sunt o mulțime de insurgenți.

Londra, 25 Martie n.

Mama țarului, soră cu regele Greciei, a asigurat pe acesta că nu i-se va întempla nimic rău. I-a trimis în același timp și 50.000 ruble pentru cretanii cari sufer lipsuri.

Se crede că *Sultanul* el însuși va ruga pe regele Greciei să facă liniște în Creta, ear' pe principele *George* îl va numi guvernator general al insulei.

Atena, 25 Martie n.

Dela granițele Tesaliei se telegrafează, că în tabăra turcească au sosit 20 ofițeri ruși.

† Al Lahovary.

„Epoca”, ce ne sosește azi, serie:

„O depeșă sosită în ultimul moment, face cunoscut, că corpul lui Al. Lahovary va sosi mâine, Joi dimineața la graniță, prin Predeal.

„Deoarece-ace nu se aștepta trenul ce aduce rămășițele neuitatului nostru amic decât Duminecă, mai mulți membri ai familiei Al. Lahovary nu vor sosi decât Sâmbătă. Astfel, ceremonia funebă rămane a se face, cum fusese hotărît, tot Duminecă.

„Delegațiunile din județe se pot bisui pe această înștiințare, deoarece-nici o schimbare a ceremoniei nu se va mai face.

Redactor responsabil: Ioan Russu Șirianu.

Aduc la cunoștința p. t. publicului, că în

ATELIERUL MEU

din *Piața Tököli nr. 8*, se confecționează cele mai bune și solide ghetete pentru domni și dame, precum: „*Spiegel*“ de vâcs, lac rusesc, lac american negru și galben, jevroix francez, chagrin de vițel negru și galben. Primesc comenzi care se execută prompt.

Francisc Rognean,
pantofar în Arad.

[11] 11—

Reverenți odăjdii, prapori și recuise bisericești

Prețurile cele mai ieftine

GARANTEAZĂ BUNA ȘI PROMPTA EXECUTARE

GEORGIU BOGDAN

CROITOR

[34] 2—

ARAD, strada Seminarului (Sina Nr. 1).

Împrumuturi de bani pe amortisare

Bani ieftini pe împrumut fără ca capitalul să fie plătit deosebit

cu dobândă de 4⁰/₁₀, 4¹/₂⁰/₁₀ și 5⁰/₁₀

Pe proprietate de pământ și case se dă pe lângă intabulare. Se convertesc datoriile mai vechi cu dobânzi mai mari, bani gata se pot scoate iute și punctual.

Mijlocește cumpărarea și vânzarea de case și pământuri.

SZÜCS F. VILMOS

Ingatlan és földhitel kölcsön intézet
Széchényi utca 1 sz. Neumann palota átellenében.

[22] 8—10

Banca generală de asigurare mutuală.

(33) 2— **„TRANSILVANIA“**

ÎN SIBIU.

asigurează pe lângă condițiunile cele mai favorabile:

1. în contra pericolului de foc și exploziune; clădiri de ori-ce fel, mărfuri, produse de câmp, mobile etc;

2. pe viața omului în toate combinațiunile, precum: asigurări de capitaluri în cazul morții și pentru termiunuri fixate, de zestre și de rente.

Destușiri să dau, și oferte de asigurări se primesc din comitatele: Arad, Bichiș, Bihor, Ciănad, Caraș-Severin, Timiș și Torontal prin

Agentura principală din Arad.

(Strada principală Nr. 2 vis-à-vis de casa orașului, edificiul institutului de credit „Victoria“, etagiul II.) precum și prin agenturile cereuale și speciale.

Radu Ursu

recomandă publicului român din loc și provincia **atelierul** de ras, frisat și ori-ce alte servicii sanitare permise de lege aparținătoare la acest ram de industrie

aflător în strada Déák Ferencz (Hotel Vass)

SERVIT PROMPT CU COMODITATE ȘI GUST

Afară de aceasta recomandă **magazinul** seu de pudră, săpun și diferite soiuri de parfumerii.

[23] 3—10

Lista prețurilor

HOTEL CENTRAL

RESTAURAȚIUNE DE PRIMUL RANG

NUMAI ACUM EDIFICATĂ ÎN STRADA PRINCIPALĂ A ORAȘULUI

Stațiune pentru tramvaiu. Lumină electrică. Telefon.

BAIE ÎN EDIFICIU

REFECTORIU ȘI CAFENEA

PREȚUL SALELOR		fl.
1	sală în curte	80—1.20
1	sală la stradă	1.50—2.—
1	salon la stradă	2.—3.—
1	pat separat	50
1	scaldă	1.—

18] 7—10

Direcțiunea societății

„RESTAURAȚIUNII CENTRALE“.

Cătră onoratul public.

Am onoare a aduce la cunoștința Onorabl. public că

FRAȚII DÜRR

comercianți de băcănie în Arad cu ziua de azi în urma încheierii socotelilor a *desființat* firma, și astfel toată *averea activă și pasivă* împreună cu toate pretențiunile, a trecut în *posesiunea mea*, prin urmare prăvălia situată în strada *Josef Föherczeg* ut în edificiul băncii „Victoria“, adevă în locul de mai înainte voi continua, eu conducerea și de aci înainte.

Rog deci Onorabl. public să binevoiască a mă onora și pe mine cu aceeași încredere de care s'a bucurat și firma de mai înainte.

Arad, 16 Februarie 1897,

(29) 2—10

Cu toată stima

Dürr Gusztáv.